

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 53/2020-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. augusta 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Miloša Maďara prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou SLAMKA & Partners s. r. o., Radlinského 29, Dolný Kubín, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 60/2013 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo sťažovateľa [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 60/2013 porušené boli.

2. Okresnému súdu Námestovo p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 60/2013 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. S'ťažovateľovi [REDACTED] p r i z n á v a finančné zadosťučinenie v sume 2 500 € (slovom dvetisícpäťsto eur), ktoré mu je Okresný súd Námestovo p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Námestovo je p o v i n n ý nahradiť s'ťažovateľovi [REDACTED] [REDACTED] trovy konania v sume 640,64 € (slovom šesťstoštyridsať eur a šesťdesiatštyri centov) na účet jeho právneho zástupcu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej s'ťažnosti s'ťažovateľa [REDACTED] n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná s'ťažnosť s'ťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. novembra 2019 doručená ústavná s'ťažnosť s'ťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „s'ťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Námestovo (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 60/2013 (ďalej aj „namietaný postup“).

2. Ústavný súd prijal s'ťažnosť na ďalšie konanie v časti týkajúcej sa porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1

Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 60/2013.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ je v procesnom postavení žalovaného v konaní o žalobe siedmich žalobcov o určenie vlastníckeho práva a určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva. Konanie prebiehalo v tejto postupnosti:

- žaloba bola podaná na okresnom súde 30. decembra 2013;

- 16. januára 2014 okresný súd zaslal právnenému zástupcovi žalobcov poučenie o procesných právach a povinnostiach a zároveň doručil žalobu spolu s poučením o procesných právach a povinnostiach sťažovateľovi;

- 28. februára 2014 požiadal sťažovateľ o predĺženie lehoty na podanie vyjadrenia k žalobe, ktoré doručil súdu 19. septembra 2014;

- 10. decembra 2014 okresný súd nariadil vo veci prvé pojednávanie na 29. január 2015, ktoré sa konalo a bolo odročené na neurčito na účely poskytnutia lehoty právnenému zástupcovi žalobcov na vyjadrenie sa k vyjadreniu právneho zástupcu sťažovateľa, ako aj na účely ďalšieho procesného postupu;

- právny zástupca žalobcov zaslal okresnému súdu svoje vyjadrenie 13. februára 2015, ktoré bolo zaslané právnenému zástupcovi sťažovateľa 17. marca 2015 na vedomie. Sťažovateľ nebol vyzvaný na vyjadrenie v určitej lehote;

- 31. októbra 2016 zaslal sťažovateľ okresnému súdu prostredníctvom nového právneho zástupcu vyjadrenie k veci a prvú urgenciu na nariadenie pojednávania, ktoré boli zaslané na vyjadrenie právnenému zástupcovi žalobcov s poučením o koncentrácii v zmysle Civilného sporového poriadku;

- 5. decembra 2016 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie právneho zástupcu žalobcov, ktoré bolo 27. februára 2017 zaslané právnenému zástupcovi sťažovateľa na vedomie. Sťažovateľ nebol vyzvaný na vyjadrenie v určitej lehote;

- 2. marca 2017 zaslal sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu svoje vyjadrenie k veci a druhú urgenciu na nariadenie pojednávania;

- 3. apríla 2017 bola vec pridelená na konanie a rozhodnutie do senátu 4C sudkyňi Mgr. Vande Mikulášovej;

- 23. júna 2017 bolo vo veci nariadené ďalšie pojednávanie na 10. október 2017, ktoré bolo odročené na 7. december 2017 na účely výsluchu svedka a rozhodnutia o návrhu na zmenu žaloby a okruhu účastníkov. Sťažovateľ ešte v tomto čase nebol vypočutý na súde;

- uznesením zo 7. novembra 2017 súd pripustil zmenu účastníkov a zároveň pripustil zmenu žalobného návrhu;

- 23. novembra 2017 bol zrušený termín pojednávania nariadeného na 7. december 2017 z dôvodov na strane zákonného sudcu – rehabilitácia;

- pojednávanie nariadené na 13. február 2018 bolo odročené na 12. apríl 2018 na účely predvolania svedkyne, ktoré bolo následne zrušené pre ospravedlnenie svedkyne za jej neúčast' na pojednávaní;

- Okresný súd Námestovo 3. mája 2018 dožiadal Okresný súd Nové Zámky o výsluch svedkyne a toto dožiadanie bolo po vybavení doručené okresnému súdu 7. júna 2018;

- 27. júna 2018 bolo nariadené pojednávanie na 18. september 2018, na ktoré bol po prvýkrát predvolaný aj sťažovateľ. Toto bolo však zrušené 24 hodín pred pojednávaním na žiadosť splnomocneného zástupcu žalobcov a pre podaný návrh žalobcov na vykonanie znaleckého posudku z 12. septembra 2018. Sťažovateľ v tejto súvislosti uvádza, že v súvisiacich prípadoch vedených na okresnom súde toho istého právneho zástupcu už boli vypracované tri znalecké posudky. Zrušenie pojednávania, na ktorom sa mal po prvýkrát zúčastniť aj sťažovateľ, na ktoré sa riadne pripravil, nebolo sťažovateľovi oznámené ani písomne, ani iným spôsobom. O zrušení pojednávania sa dozvedel len právny zástupca sťažovateľa deň pred pojednávaním na základe súdom vypracovaného oznámenia zo 14. septembra 2018;

- 5. októbra 2018 bol súdu doručený list sťažovateľa – návrh na nariadenie pojednávania v čo najkratšom čase;

- uznesením zo 16. novembra 2018 súd uložil žalobcom 1 až 7 povinnosť zložiť zálohu na znalecké dokazovanie. Žalobcovia uhradili zálohy 21. novembra 2018;

- uznesením zo 4. marca 2019 okresný súd ustanovil znalca Ing. Jána Šimúna navrhnutého žalobcami na podanie znaleckého posudku a v tomto uznesení mu určil lehotu 60 dní od právoplatnosti tohto uznesenia na vypracovanie znaleckého posudku;

- 8. marca 2019 požiadal ustanovený znalec o zaslanie súdneho spisu s tým, že požiadal o stanovenie lehoty na vypracovanie znaleckého posudku 90 dní od doručenia spisu;

- listom z 29. júla 2019 zaslal okresný súd spis ustanovenému súdnemu znalcovi;

- listom z 30. októbra 2019 doručeným okresnému súdu 5. novembra 2019 doručil ustanovený súdny znalec vypracovaný znalecký posudok a vrátil súdny spis.

4. Na priedačky na okresnom súde upozorňoval sám sťažovateľ sťažnosťou z 20. novembra 2018 doručenou súdu 26. novembra 2018. Na sťažnosť odpovedala predsedníčka okresného súdu listom sp. zn. 1 SprS 38/2018 z 12. decembra 2018, v ktorom konštatovala, že sťažnosť je opodstatnená, a nariadila v konaní dohľad v pravidelných trojmesačných intervaloch. Sťažovateľ počas konania niekoľkokrát žiadal konajúceho sudcu o urgentné nariadenie pojednávania.

5. Podľa sťažovateľa ide o právne jednoduchú vec, ktorej vyriešenie je však pre neho mimoriadne dôležité. Sťažovateľ uvádza, že postupom okresného súdu mu bola spôsobená predovšetkým citová ujma, ktorá spočíva v pocite právnej neistoty, krivdy a úzkosti zo vzniknutej situácie, keďže okresný súd ani skoro po 6 rokoch nerozhodol o sporných nárokoch žalobcov, ktoré zásadným spôsobom obmedzujú základné a zákonné práva sťažovateľa, ktoré by mal práve okresný súd v postavení ochrancu práva brániť. Za najväčšiu ujmu sťažovateľ považuje podstatný zásah do jeho vlastníckeho práva, a to nemožnosť už viac ako 6 rokov využívať jeho riadne nadobudnutý pozemok, a to v dôsledku jeho nezákonného nárokovania žalobcami a pre sťažovateľa nepochopiteľného postupu súdu pri rozhodovaní v takej banálnej veci. Práve rozhodnutie okresného súdu, ktorým bolo nariadené vykonať nový dôkaz a náhle zrušenie už nariadeného pojednávania len na základe a výhradne na žiadosť advokáta protistrany, resp. odročenie pojednávania, podporuje účelné predlžovanie sporu a sťažovateľovi tým spôsobuje nemožnosť využívania jeho základného, ústavou chráneného práva. Sťažovateľ preto za nemajetkovú ujmu spôsobenú nezákonným postupom porušovateľa požaduje primerané finančné zadosťučinenie v hodnote 15 000 eur.

6. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vo veci samej nálehom rozhodol, že základné právo sťažovateľa na spravodlivé prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru porušené boli. Tiež žiadal, aby ústavný súd prikázal Okresnému súdu Námestovo konať bez zbytočných prietáhov. Žiadal tiež priznať finančné zadosťučinenie v sume 15 000 eur, ak aj náhradu trov konania. Ústavný súd prijal sťažnosť na ďalšie konanie v časti porušenia základného práva sťažovateľa na spravodlivé prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu, pretože nedostatky v procesnom postupe bude môcť sťažovateľ namietat' v rámci systému opravných prostriedkov prípustných v civilnom procese.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

7. K prijatej sťažnosti sa vyjadril okresný súd, ktorý vo vzťahu k prietahom konštatoval nečinnosť súdu v období od 28. februára 2014 do 10. decembra 2014 s tým, že k nečinnosti prispel aj sťažovateľ. Okresný súd nečinnosť nešpecifikoval. Za ďalšie obdobie nečinnosti označil obdobie od 15. marca 2015 do novembra 2016.

8. K vyjadreniu okresného súdu sa vyjadril aj sťažovateľ, ktorý vo vzťahu k prietahom v konaní uvádza, že okresný súd len konštatuje svoju nečinnosť, pričom neuvádza reálne a akceptovateľné odôvodnenie tohto nekonania, ako aj neuvádza, v čom mal sťažovateľ prispieť ku konštatovanej nečinnosti.

9. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Relevantné ustanovenia právnych prepisov

10. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

12. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

13. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrh na začatie konania neodmietne alebo ho nezamietne podľa § 57, prijme ho na ďalšie konanie v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu.

14. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

15. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

16. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by vzhľadom na osobitné okolnosti verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

17. Podľa § 6 Občianskeho súdneho poriadku (zákon č. 99/1963 v znení neskorších predpisov účinný do 30. júna 2016, ďalej aj „OSP“) v konaní postupuje súd v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. Podľa § 100 ods. 1 prvej vety OSP len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Podľa § 117 ods. 1 druhej vety OSP sudca je povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Podľa § 119 ods. 1 OSP pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov, a podľa § 119 ods. 4 OSP ak súd zistí, že existuje dôležitý dôvod na odročenie pojednávania, bez zbytočného odkladu informuje tých, ktorí boli predvolaní alebo upovedomení. Súd spravidla uvedie deň, kedy bude konať nové pojednávanie, a dôvod na odročenie sa uvedie v zápisnici alebo poznamená v spise.

18. Podľa čl. 17 Civilného sporového poriadku (zákon č. 150/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov účinný od 1. júla 2016, ďalej aj „CSP“) súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

Podľa § 157 ods. 1 CSP súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania. Podľa § 179 ods. 1 CSP pojednávanie vedie súd tak, aby sa mohlo rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania a účel tohto zákona. Podľa § 183 ods. 1 prvá veta CSP pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov.

IV.

Právne posúdenie vecí ústavným súdom

19. Podstatu ústavnej sťažnosti sťažovateľa tvorí jeho tvrdenie o porušení jeho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní o určenie vlastníckeho práva k pozemkom a o určenie, že veci (pozemky) patria do dedičstva, ktoré je vedené na okresnom súde. V predmetnom súdnom konaní sťažovateľ vystupuje ako žalovaný, ktorý nadobudol sporné pozemky kúpnu zmluvou.

20. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov, resp. v primeranej lehote vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje.

21. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' vecí, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povaha vecí) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa [Comingersoll S.A. (Veľká komora), rozsudok zo 6. 4. 2000, Sürmeli proti Nemecku (Veľká komora),

rozsudok z 8. 6. 2006, pozri aj I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade. Ústavný súd prihliada tiež na to, „čo je pre sťažovateľa v stávke“, teda ako veľmi dôležité je pre sťažovateľa rýchle rozhodnutie vo veci.

22. Vo vzťahu k zložitosti veci ústavný súd uvádza, že predmetom konania je určenie vlastníckeho práva k pozemkom a určenie, že veci (pozemky) patria do dedičstva. Pokiaľ ide o posudzovanie zložitosti prípadu, môžeme hovoriť o skutkovej alebo právnej zložitosti. K zložitosti veci môže prispieť aj to, že ide o vec, v ktorej vystupuje viacero strán (H. proti Spojenému kráľovstvu, rozsudok z 8. 7. 1987). Ústavný súd berie ohľad na skutočnosť, že v predmetnej veci vystupujú siedmi žalobcovia. Títo však boli zastúpení spoločným právnym zástupcom, a teda táto skutočnosť sama osebe nespôsobovala prietahy a neprejavila sa ani pri administratívnych úkonoch súvisiacimi so zasielaním podaní na vyjadrenie protistrane, ani s doručovaním podaní, pretože okresný súd komunikoval výlučne s advokátom žalobcov. V priebehu konania došlo k úmrtiu žalobcu v 1. a 3. rade, súd však plynule rozhodol o zmene na strane týchto žalobcov. Početnosť na strane žalobcov sa teda na prietahy v konaní nepodpísala.

23. Čo sa týka samotnej zložitosti veci, je potrebné konštatovať, že nejde o triviálny spor. V predmetnom spore išlo o určenie vlastníckeho práva k pozemkom, ktoré mal sťažovateľ nadobudnúť kúpnu zmluvou od nevlastníka. Právny predchodca sťažovateľa síce bol ako vlastníak zapísaný v katastri nehnuteľností, avšak podľa žalobcov došlo k nesprávnej identifikácii parciel pri vyhotovení geometrického plánu č. 140/03 z 24. júla 2003. Žalobcovia v spore poukazovali na pomerne štruktúrovanú a zložitú genézu vlastníckych vzťahov a odkazovali na rôzne kúpne a darovacie zmluvy, dedičské rozhodnutia, listy vlastníctva, osvedčenia o držbe, parcelné registre z roku 1874 a 1909, ako aj na právnu úpravu v tzv. strednom Občianskom zákonníku a staršiu judikatúru (z roku 1932, 1905, 1972). Obdobné spory viedli, resp. vedú žalobcovia aj v ďalších súdnych konaniach na okresnom súde. Možno teda uzavrieť, že išlo o skutkovo rozsiahly a svojím spôsobom zložitý spor. Ústavný súd však dáva do pozornosti svoj nález sp. zn. III. ÚS 62/06 publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej

republiky pod č. 59/2006, podľa ktorého lehota presahujúca obdobie troch rokov je ústavne neakceptovateľná doba na riešenie akejkoľvek zložitej právnej otázky.

24. V predmetnom spore bolo predložených viacero listinných dôkazov (približne 45), pritom išlo o listinné dôkazy smerujúce aj do pomerne vzdialenej minulosti, napr. kúpne zmluvy z roku 1936 a 1937, parcelné registre z roku 1874 a 1909. Ďalej žalobcovia predložili viacero dedičských rozhodnutí a navrhli aj výsluch svedkov.

25. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že skutkovo a právne zložitá je aj také konanie, ktoré si na posúdenie skutočností, na ktoré treba odborné znalosti, vyžaduje ustanovenie znalca s osobitnými odbornými znalosťami, resp. spoluprácu znalca s inými odborníkmi – konzultantmi (IV. ÚS 28/05, publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 31/2005). V predmetnom spore okresný súd nariadil síce znalecké dokazovanie, avšak nešlo o také znalecké dokazovanie, ktoré by si vyžadovalo znalca s osobitnými znalosťami, prípadne spoluprácu znalca s inými odborníkmi. Ustanovený znalec vypracoval štandardný znalecký posudok. K neefektívnemu postupu súdu pri ustanovovaní znalca namietal aj sťažovateľ.

26. Vo vzťahu k charakteru konania však ústavný súd dáva do pozornosti, že išlo o konanie, ktoré si z objektívnych dôvodov zasluhovalo zvýšenú pozornosť. Dôvodom tejto pozornosti je skutočnosť, že v konaní išlo o určenie vlastníckeho práva k pozemkom, ktoré kvôli prebiehajúcej súdnej sporu sťažovateľ nemohol pokojne užívať, keďže čelil riziku, že súd mu vlastnícke právo nemusí deklarovať. Prebiehajúce súdne konanie malo napevno vyjasniť spor, komu pozemky v skutočnosti patria. V hre teda boli potenciálne vlastnícke práva sťažovateľa, ale zároveň žalobcov, čo sa následne prejavilo v tom, že ani jeden potenciálny vlastník nemohol pozemky pokojne užívať.

27. Ústavný súd teda uzatvára, že z pohľadu charakteru sporu išlo o spor, ktorý si z pohľadu jeho významu pre sťažovateľa objektívne zasluhuje zvýšenú pozornosť. Zároveň však možno uzavrieť, že z časti išlo o skutkovo zložitý súdny spor.

28. Vo vzťahu k správaniu účastníkov je potrebné uviesť, že na strane sporových strán nedošlo k zásadnému spomaleniu konania. Sťažovateľovi možno pričítať spomalenie konania na začiatku súdneho konania, keď požiadal o predĺženie lehoty na vyjadrenie 28. februára 2014. Súd však na túto žiadosť nezareagoval a sťažovateľ svoje vyjadrenie zaslal až 19. septembra 2014. Treba pripustiť, že súd aj v tejto situácii mohol konať hospodárnejšie a určiť novú, primeranú lehotu na vyjadrenie, čím by zabezpečil skoršie zaslanie vyjadrenia k žalobe. Okrem tejto okolnosti nemožno sťažovateľovi pričítať iné vzniknuté prietahy. Strany sporu (ani žalobcovia, ani sťažovateľ) nezmeškali žiadnu lehotu určenú súdom na vyjadrenie. Naopak, bol to práve súd, ktorý strany nevyzýval na vyjadrenie sa v určitej lehote, a to ani potom, ako vstúpil do účinnosti Civilný sporový poriadok (od 1. júla 2016), ktorý zaviedol sudcovskú koncentráciu konania (§ 153 CSP). Strany sporu nemarili pojednávania, doručovanie prebiehalo bez akýchkoľvek prietahov. Sťažovateľ mal významný záujem na rýchlom rozhodnutí vo veci samej, o čom svedčia aj jeho viaceré žiadosti o urýchlenie konania, ako aj sťažnosti predsedovi okresného súdu na prietahy.

29. Možno teda konštatovať, že sťažovateľ sa len v malej miere pričínal na vzniknutých prietahoch. Ústavný súd však toto obdobie pri posudzovaní prietahov nebude brať do úvahy. Okrem tejto okolnosti sťažovateľ k prietahom neprispel.

30. Vo vzťahu k postupu súdu je potrebné uviesť, že základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádzala z príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, predovšetkým § 6, § 100 ods. 1, § 117 ods. 1 a § 119 ods. 1 OSP, ktorý bol platný a účinný do 30. júna 2016, a v súčasnosti je implikovaná v zásade vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1, § 179 ods. 1 a § 183 ods. 1 CSP.

31. Zo skutkového stavu vyplýva, že konanie začalo podaním žaloby 3. decembra 2013. Čo sa týka prietahov, ústavný súd konštatuje dve obdobia prietahov pozostávajúce čiastočne z obdobia nečinnosti a čiastočne z obdobia neefektívnej činnosti okresného súdu.

32. Prvým je obdobie od 17. marca 2015 do 13. februára 2018, t. j. išlo o obdobie 2 roky a 11 mesiacov. Je to obdobie nečinnosti, ktoré nasledovalo po prvom pojednávaní vo veci samej. Počas tohto obdobia nečinnosti súd v zásade len preposielal vyjadrenia jednej sporovej strany druhej sporovej strane, pričom nikdy neurčil ani lehotu na vyjadrenie sa k zaslanému podaniu. Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že aj podľa Občianskeho súdneho poriadku, ako aj podľa Civilného sporového poriadku, bolo povinnosťou súdu postupovať tak, aby vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Civilný sporový poriadok upravil sudcovskú koncentráciu, ktorá motivuje strany k rýchlemu konaniu a včasnému predkladaniu skutkových tvrdení a navrhovaniu dôkazov. Súd dohliada na riadny priebeh konania, určuje lehoty a potrebné opatrenia (čl. 10 CSP), z čoho vyplýva silné postavenie sudcu v civilnom sporovom konaní. Sudca má povinnosť a kompetenciu manažovať priebeh súdneho konania, vopred sa naň pripraviť, rozhodnúť, ktoré z navrhnutých dôkazov vykoná, a zabezpečiť tieto dôkazy na nariadené pojednávanie.

33. Aj Občiansky súdny poriadok, aj Civilný sporový poriadok ustanovujú, že pojednávanie možno odročiť len z dôležitých dôvodov. Druhé pojednávanie bolo v predmetnom spore nariadené po viac ako dvoch rokoch nečinnosti na 10. október 2017. Toto pojednávanie bolo odročené na 7. december 2017 a následne bolo aj toto nariadené pojednávanie zrušené z dôvodu na strane sudcu (rehabilitácia) a odročené až na 13. február 2018. Konajúci sudca tak z dôvodov na svojej strane odročil pojednávanie o ďalšie 2 mesiace vo veci, v ktorej už aj tak vznikli prierahy v konaní, až na termín o viac ako 2 mesiace neskôr.

34. Ústavný súd vo svojej judikatúre poukázal aj na to, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov, ak činnosť všeobecného súdu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na súd, aby o jeho veci rozhodol (IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011). Harmonogram vytyčovania pojednávaní je vecou konajúceho sudcu, ktorý aj pri tejto činnosti musí konať efektívne a počítat' s prípadnými nepredvídateľnými situáciami, ktoré môžu vzniknúť buď na strane sporových strán (náhla choroba, dopravná nehoda, prípadne

iná náhla okolnosť) alebo na strane sudcu (zdravotné dôvody, rodinné dôvody, prípadne iné). Tieto skutočnosti však nemôžu spôsobiť to, že už nariadené pojednávanie sa odročí o neprimerane dlhý čas. Sudca by mal preto konať aj v týchto situáciách efektívne a nariadiť nový termín pojednávania v rozumnom čase a na ten účel by mal mať v harmonograme pojednávania priestor. Tento efektívny postup sudcov zároveň odradí strany sporu od obštrukcií a procesnej taktiky, pokiaľ budú vedieť, že konajúci sudca aj tak nariadi nový termín pojednávania v zásade na veľmi skorý nový termín. Konceptia nového civilného procesu je postavená na princípe silného sudcu, ktorý je manažérom súdneho sporu a stará sa o to, aby konal efektívne. Sudca tak nielen hmotnoprávne (prostredníctvom právneho posúdenia veci), ale aj procesnoprávne (zabezpečením efektívneho a rozumného postupu) buduje svoju dôveryhodnosť a autoritu. Táto je dôležitá nielen pre strany v konkrétnom súdom konaní, ale aj z celospoločenského pohľadu.

35. Druhým obdobím priesťahov je obdobie od 18. septembra 2018 do 30. októbra 2019, t. j. išlo o obdobie približne 1 rok a 1 mesiac. Je to obdobie od odročenia nariadeného pojednávania na 18. september 2018 až do predloženia znaleckého posudku ustanoveným znalcom. Počas uvedeného obdobia okresný súd prihliadol na návrh žalobcov na nariadenie znaleckého dokazovania, ktoré žalobcovia predložili 12. septembra 2018, t. j. po vyše štyroch rokoch od začiatku sporu. Okresný súd zrušil pojednávanie 24 hodín pred jeho avizovaným konaním. Sťažovateľ sám poukazoval na to, že v danom čase už bol účinný Civilný sporový poriadok, podľa ktorého platila sudcovská koncentrácia konania (§ 153) a právny zástupca žalobcov už bol aj výslovne o koncentrácii poučený. Sťažovateľ poukázal aj na možnosť využitia už vypracovaných znaleckých posudkov v obdobných veciach, ktoré sa vedú na okresnom súde. Okresný súd sa bude musieť s touto skutočnosťou dôkladne vysporiadať v odôvodnení svojho rozhodnutia. Ústavný súd v tomto konaní nemá právomoc vyjadrovať sa k opodstatneniu nariadenia znaleckého dokazovania, pretože ide o kompetenciu opravného súdu v prípadnom opravnom konaní.

36. V tejto súvislosti ústavný súd opäť poukazuje na zodpovednosť súdu viesť konanie efektívne a hospodárne, obzvlášť ak ide o konanie, v ktorom už existujú priesťahy, ak ide o konanie, ktoré začalo ešte v roku 2013 a v ktorom sťažovateľ niekoľkokrát žiadal

o urýchlené konanie vo veci. Z dôvodu hospodárnosti je pred ustanovením znalca vhodné znalca vopred kontaktovať a zistiť najmä časové možnosti uskutočnenia úkonu znaleckej činnosti, ozrejmiť mu obsah a rozsah znaleckého dokazovania a zistiť predpokladanú výšku znalečného. Uvedený postup, ktorým súd predbežne zistí časové možnosti znalca, majú význam pre hospodárne vedenie konania. Za efektívny postup znalca nesie zodpovednosť súd. Túto jeho zodpovednosť potvrdil aj ústavný súd, podľa ktorého úlohou okresného súdu je prekonzultovať so súdnym znalcom jeho objektívnu možnosť vykonať úkon znaleckej činnosti v požadovanej lehote. Ak si okresný súd túto povinnosť nesplní a nariadenie nového znaleckého dokazovania novým súdnym znalcom spôsobí predĺženie samotného konania, zapríčiní tým vznik zbytočných prietáhov (sp. zn. II. ÚS 560/2016.) V predmetnom spore bol návrh na nariadenie znaleckého dokazovania doručený súdu 12. septembra 2018, pričom súd až 16. novembra 2018 vyrubil žalobcom preddavok na tento dôkaz, následne až 4. marca 2019 ustanovil znalca (t. j. až po šiestich mesiacoch od podania návrhu na znalecké dokazovanie), ktorému určil lehotu na vypracovanie znaleckého posudku 60 dní. Ustanovený znalec však v žiadosti o doručenie spisu z 8. marca 2018 uviedol, že potrebuje 90 dní na vypracovanie znaleckého posudku, z čoho vyplýva, že sudca so znalcom jeho časové možnosti nekonzultoval, prípadne nezisťoval iných časovo dostupnejších znalcov. Okresný súd zaslal spis znalcovi až po približne piatich mesiacoch od jeho vyžiadania znalcom, a to 29. júla 2018. Znalecký posudok zaslal znalec súdu 30. októbra 2019, teda v avizovanej 90-dňovej lehote. Z uvedeného jasne vyplýva, že od návrhu na znalecké dokazovanie až po vypracovanie znaleckého posudku uplynul približne 1 rok a 1 mesiac, pritom samotná znalecká činnosť trvala z toho len 3 mesiace. Súd však nezisťoval možnosti skoršieho predloženia znaleckého posudku a svojou neefektívnou činnosťou prispel k prietahom aj v tejto časti súdneho konania.

37. V predmetnom súdnom spore došlo k zmene zákonného sudcu a 3. apríla 2017 k prideleniu veci novej sudkyňi. V predmetnom spore ale nedochádzalo k opakovanému prideľovaniu veci viacerým novým sudcom, ale k tejto zmene došlo v konaní len raz, čo je aj z objektívneho hľadiska akceptovateľné.

38. Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 60/2013 porušené boli (výrok 1).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

39. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

40. Prietahy či nečinnosť súdu v konaní sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah súdu voči základným ústavne zaručeným právam (slobodám). Pritom taký zásah sám nie je výrazom (výsledkom) riadnej rozhodovacej právomoci súdu a ako taký sa vymyká obvyklému, prieskumnému či inému konaniu. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na primerané súdne konanie nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prietahom (ústavným príkazom), ale už raz vzniknutý prietah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primeranú finančnú náhradu podľa čl. 127 ods. 3 ústavy.

41. Ústavný súd formuloval príkaz konať (bod 2 výroku nálezu), pričom okresný súd je povinný postupovať striktne podľa zásad v zmysle čl. 17 CSP a § 179 CSP.

42. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 15 000 € ako náhradu nemajetkovej ujmy, keďže mu mala byť spôsobená citová ujma, ktorá spočíva v pocite právnej neistoty, krivdy a úzkosti zo vzniknutej situácie, keďže okresný súd ani skoro po 6 rokoch nerozhodol o sporných nárokoch žalobcov, ktoré zásadným spôsobom obmedzujú základné a zákonné práva sťažovateľa. Za najväčšiu ujmu sťažovateľ

považuje podstatný zásah do jeho vlastníckeho práva, a to nemožnosť už viac ako 6 rokov využívať jeho riadne nadobudnutý pozemok, a to v dôsledku jeho nezákonného nárokovania žalobcami a pre sťažovateľa nepochopiteľného postupu súdu pri rozhodovaní v takej banálnej veci

43. Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je dostatočným zadosťúčením pre sťažovateľa. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať mu aj finančné zadosťúčinenie podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľa. Ústavný súd prihliadol najmä na dĺžku namietaného konania a na dĺžku jednotlivých prietáhov, na charakter konania a jeho význam pre sťažovateľa, ako aj na správanie sťažovateľa a postup súdu. Na základe uvedeného považuje za primerané priznať finančné zadosťúčinenie v sume 2 500 € za prietahy v konaní spôsobené postupom okresného súdu (výrok 3 nálezu). Vzhľadom na to, že sťažovateľ žiadal priznať finančné zadosťúčinenie vo výške 15 000 €, ústavný súd ústavnú sťažnosť vo zvyšnej časti zamietol (výrok 5 nálezu).

44. Podľa § 135 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťúčinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Z uvedených dôvodov ústavný súd o návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťúčinenia rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku 3 tohto rozhodnutia.

VI.

Trovy konania

45. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

46. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

47. Ústavný súd pri vyčíslení náhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Ústavný súd konštatuje, že v zmysle uvedených ustanovení vyhlášky sťažovateľovi patrí náhrada trov konania v sume 640,64 eur, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2019 spolu vo výške 415,50 eur (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie sťažnosti) v hodnote po 163,33 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 9,80 eur, zvýšené o 20 % DPH (34,62 eur) a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 vo výške 225,14 eur (vyjadrenie sťažovateľa k vyjadreniu najvyššieho súdu na základe výzvy ústavného súdu) v hodnote po 177 eur vrátane režijného paušálu v hodnote 10,62 eur, zvýšené o 20 % DPH (37,52 eur).

48. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný nahradiť sťažovateľovi na účet jeho právneho zástupcu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

49. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. augusta 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu